

SITRUSCHILIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7847358>

Anarbaev Muhammad Pardaboy o'g'li
Toshkent davlat agrar universiteti magistranti

Annotatsiya: *Bugungi kunga kelib Sitrus mevalariga bo'lgan talab O'zbekistonda kun sayin o'sib bormoqda. 2016-yil bilan taqqoslaganda, o'zbek limonlarining eksporti ikki baravarga oshdi va 2022-yilga kelib, 5 097 tonnani tashkil etdi. Shuningdek, mamlakatimizdagi laboratoriyalarda limon, mandarin va apelsinlarning yangi turlari ishlab chiqilmoqda.*

Kalit so'zlar: *Sitrus, eksport, seleksiya, nav, issiqxona, saqlash, hosil.*

Аннотация: *Сегодня спрос на цитрусовые в Узбекистане растет день ото дня. По сравнению с 2016 годом экспорт узбекских лимонов увеличился вдвое и к 2022 году достигнет 5097 тонн. Также в лабораториях нашей страны разрабатываются новые сорта лимонов, мандаринов и апельсинов.*

Ключевые слова: *Цитрусовые, экспорт, селекция, сорт, теплица, хранение, урожай.*

Abstract: *Today, the demand for citrus fruits in Uzbekistan is growing day by day. Compared to 2016, the export of Uzbek lemons has doubled and will reach 5,097 tons by 2022. Also, new types of lemons, tangerines and oranges are being developed in our country's laboratories.*

Key words: *Citrus, export, selection, variety, greenhouse, storage, harvest.*

Apelsinning O'zbekiston seleksiyachilari tomonidan yaratilgan "O'zbekiston" navi, mandarinning "Toshkent" navi, shuningdek, limonning respublikamizda yetishtirilayotgan o'nga yaqin navlari ichki va tashqi bozorda katta shuhrat qozondi.

Bugungi kunda O'zbekiston mutaxassislari issiqxonalarda va ochiq tuproqda sitrus ko'chatlarining yangi navlarini, shuningdek, tugunchalar (urug'lik maqsadida saralangan ikki yillik ekinlar ko'chatini) yetishtirishga, kasallik va zararkunandalar bilan kurashishga alohida e'tibor qaratmoqdalar. Laboratoriyalarda mehnat qilayotgan olimlar va issiqxonadagi mutaxassislar boshqa mamlakatlarga eksport qilish va tashish uchun mos bo'lgan limon, apelsin va mandarin navlarini rivojlantirish ustida bosh qotirmoqdalar.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 19-fevraldagi PQ-4610-sonli Qaroriga muvofiq, Akademik M. Mirzayev nomidagi Bog'dorchilik, uzumchilik va vinochilik ilmiy-tadqiqot instituti huzurida Sitrus, subtropik va tropik o'simlik yetishtiruvchilar va eksport qiluvchilar uyushmasi tashkil etildi. Uyushma respublikada limonchilik tarmog'ini yana-da rivojlantirish, ilmiy-tadqiqotlar ko'lamini kengaytirish, ilg'or va zamonaviy resurs tejoychi texnologiyalarni qo'llash asosida

yuqori sifatli sanoatbop va eksportbop sitrus mevalarini yetishtirish hajmini oshirish maqsadida tashkil etilgan.

Akademik M. Mirzayev nomidagi Bog'dorchilik, uzumchilik va vinochilik ITI olimlari eng yuqori hosildor va eksportga yo'naltirilgan navlarni ajratgan holda, milliy navlarning morfologik xususiyatlarini o'rganishdi va joriy etishdi.

Institut olimlari respublikamiz hududida sitrus daraxtlarini ekish, Davlat reyestriga kiritish maqsadida yangi navlarni ishlab chiqdilar. Ular orasida quyidagilarni qayd etish mumkin:

- Limonning ikkita "Meyer" va "O'zbekiston" yuqori hosildor navlari. Ularni issiqxonalarda va zovurlarda yetishtirish tavsiya etiladi. Bu navlar erta hosil beradi.

- Apelsinning "Gamlet" navi. Mevalari noyabrda pishib yetiladi. Hosildorligi yaxshi va tashish uchun yaroqli.

- Mandarinning "Klementina" navi. Noyabrda pishib yetiladi va yaxshi hosil beradi.

Shuningdek, institut mutaxassislari sitrus mevalarning quyidagi navlari ustida ilmiy-tadqiqot ishlarini davom ettirmoqdalar: "Meyer", «O'zbekiston to'ng'ichi», «O'zbekiston hosildori», "Toshkent" limon navlari; "Gamlin", «Vashington Navel», «Korolyok Grushovidniy», "Glodkokoriy", «F1 29221» apelsin navlari va "Klementin", «Kavano Vase», «Okitsu Vase», "Ponkan" mandarin navlari.

Qizig'i shundaki, masalan, limonning Markaziy Osiyo mamlakatlarida juda mashhur bo'lgan "Meyer" navi Gruziya iqlim sharoitlariga moslashtirilgan. O'zbekistondan tashqari, Tojikistonda yiliga 12-15 ming tonna yetishtiriladi.

O'zbekiston sitrus mevalarini eksport qilish orqali jahonning yetakchi davlatlari orasida o'z mavqeini mustahkamlab olishi mumkin. Buning uchun institutlar, laboratoriyalar va issiqxonadagi mutaxassislar mahsulotlarning sifati va xavfsizligini oshirish, zamonaviy navlarni olish, saqlash, sovutish, tozalash va qadoqlash usullarini yaxshilash ustidagi ishlarni davom ettirmoqda. Ushbu barcha keng qamrovli ishlar hosilning ko'payishiga, eksportning ortishiga va, umuman, qishloq xo'jaligini rivojlantirishga hissa qo'shishi shubhasiz.